

արհեստները մշակելու համար, և ըն-
ծելունը լավացրեն լու. միջոցները ծառա-
համար յոգու ա հասարակաց: ”
Ի հափառ Սյարը անդղխալէն լեզւ-

ուսու հետեւեալ պատասխանին տուաւ:
«Այո՛, յայտարարութեան չափազանց շարժեցաւ սիրտս: Այդպիսի ազդիւն բարեւ մտածութեան վրայ ունեցած վտանգութիւնս կը հաստատուէ: Այդպիսի մէջ կեցած երկար ժամանակիս մէջ իւր հաստատութեանց կառարարութեան շնորհօք վայելած ազատութեանը միշտ զմայլած եմ:
Այսու ամենայնիւ անցեալ տարի վայրկեան մը վաղեցայ, որ Անգղիացի միաբն չը միջոցի Գաղղիոյ ճշմարիտ կացութեանը և մեծին Պրիստիի համար ունեցած զգացմանցը վերաբերեալ, բայց մեծ ազդիւն գիւրահաւաքութեանը երկար ժամանակ չեն կրնար խաբէրէ, և հիմա ձեր բռնած ճամբան ակնհայտ ապացոյց մըն է: Իշխանութեան սանձը ձեռքս անցնելէն հետեւ, Գաղղիոյ բարեբաւարութիւնը ծաւալելու կը հակին իմ ջանքեր և աշխատանքս: Իւր օգուանները կը ծանշանամ, որոնք ամեն ուրիշ լուսաւորեալ ազգաց օգուաններէն տարբեր չեն: Չեզոք պէս ես ալ խաղաղութիւնը կողմնէմ, և զայն հաստատելու համար՝ ձեզի պէս կողմնէմ մեր երկու երկիրները միաւորող կապերը սեղմելու:»

— Գաղղիոյ նախորդ դեպքան ի Վոստանդեուպօլս լափակէթի մարքէզը Փարիզ հասնելով մեծ յարգանքով ընդունուեցաւ Վոսյարէն, և իւր մեծ ծառայութեանը փոխարէն՝ Տերակուտի անդամ պիտի անուանին, և իւր ընտիր յատկութեանցը համար՝ ժողովոյն մէջ առաջին կարգերէն մէկը պիտի ընդունին:

— Իրեն թէ Վոսյարն ու Վոսյարուհին մօտեցաւ Գաղղիոյ հարաւակողմեան գաւառները ճանապարհորդութիւն պիտի ընեն:

ՆԱԲՈՒՆ: Մարտի 24ին կը դրեն թէ քանի մը օրէ հետեւ բաւական անհանգստութիւն մը կար ընակցաց մէջ: Փախեմք քաղաքը դաշտնով սպաննուած զինուոր մը գտնուել է, և դաշտին քովը թուղթ մը կար, որուն վրայ Վրէժ-խորհրդի Մաքսիմիլի գրուած էր:

Կառավարութիւնը մէկ շատ կասկածելի մարդիկ ձեռք անցուց, և հինգ հոգի հրացանի բռնել տուաւ, որոնց մօտ զէնք և յանցանաւորութեան ապացոյցներ գտնուեցան: Սիկիւնոյ քաղաքացի մէջ ծանուցում եղաւ որ ապստամբութեան փորձ ընողները չարաչար պիտի պատժուին: Եւ հրաման մը եղաւ որ բոլոր սիկիւնացիները Նախօրէն արտաքսուէին:

Հեռագրական թերթով մարտի 29ին Վիւրկինէն հասած լուրերէն կ'իմացուի, թէ գաղտնի գաշնակցութեան

պատճառաւ քառասուն հոգի բանտարկուելի են, և 80 բնակարաններու մէջ խուղարկութիւններ ըլլալով՝ մէկ շատ զէնքեր և պատերազմի պատրաստութիւններ գտնուել են:

ԵՐԱՅԻՄ

Ազգային լրագրաց ստորագրուող յարգելեաց մէկ մասը հրատարակուած լուրերը ստորեւոյ հետաքրքրութեամբ անոնց գինը (ըստ բնաւորութեան) հաշուութեամբ կամ տհաճութեամբ կը վճարեն: Ասոնցմէ կան շատերն ալ, որ թէպէտ նոյն հետաքրքրութիւն ունին, բայց ստակէ չեն ընել համար՝ վարպետութիւն (այլք կըսեն աղահաւատութեամբ) մը լրագրին հրատարակման օրը ստորագրուողներէն մէկուն քով գտնուելու չեն մոռնար, որ ձրի կարդան:

Սէկ մասն ալ ճշմարիտ ազգասիրութեամբ մը լրագրիները ազգային լուսաւորութեան ապացոյց մը կամ գործիք մը համարելով, անոնց հաստատ կերպիւ շարունակելուն կը փափաքին, և բնական բարութեամբ մը գուշակելով որ առանց ծանր ծախուց չեն կրնար հրատարակուիլ, թէ տէրերուն օգնուի մը ըլլալու համար և թէ ընթերցանութիւնը ազգիս մէջ տարածելու համար՝ իրենց պէտք եղածէն աւելի օրինակներ ընդունելէն զատ՝ իրենց բարեկամները և ծանօթները կը յորդորեն ազգային լրագրաց բաժանորդ գրուելու:

Այսպիսի բարեմիտ ազգասիրաց շնորհօք է որ հրատարակիչները քաջալերութիւն կը գտնան և իրենց աշխատանքը թեթեւութիւն մը կը զգան: Եւ այսպիսիներուն բազմանալը համեմատ վարուելով, այսինքն ընթերցանութիւնը ազգիս մէջ տարածելու փափաքանք, մէկ շատ ուսումնական անձանց ձրի լրագրիները բաժնելու սովորութիւն ունին: Աս ընելովն ոչ շնորհակալութիւն կըսուի, որովհետեւ ոչ իրենց պարծանք կը հաւարին, որովհետեւ շնորհակալութիւն ալ պարծանքն ալ ազգասէր բաժանորդաց կը վերաբերին:

Սխալ, առանց ամենեւին մէկու մը սիրտը վիրաւորելու մտք, կը համարձակիմք ըսելու որ ձրի լրագիր կարգացող ուսումնական անձանց վրայ յատուկ պարտք կայ դրամական փոխարէն դրուաւորական օգնութիւն ընելու հրատարակչաց, և այս մասին անհոգ կենալն իրենց ապերախութիւն կը համարիմք:

Աստի ուսումնական յարգելեաց այս անհոգութեանը դարման մը տանելու մտք, այս օր կը ծանուցանուի իրենց որ մեր գործակալներէն և ուրիշ լրագրագետներէն զատ՝ ինչքան ձրի լրագիր ստացողներ կան՝ ամենէն ալ զատ զատ մէյմէկ ընտիր յորինուած կամ թարգմանութիւն կը պահանջենք ազգասիրութեան, կրթութեան, պատմութեան, և այլ ուր և իցէ ազգօգուտ նիւթոց վրայ: Այսպիսի յորինուած մը կամ թարգմանութիւն մը 300 տողի չափ պիտի ըլլայ, և կ'ուզէ մէկ կտոր կ'ուզէ քանի մը կտոր ըլլայ: Միայն թէ 300 տողը լեցնէ ամենը մէկէն:

Այս օրէս մինչև երկու ամիս այս խնդիրներն չկատարող ուսումնական յարգելիները ալ չի սպասեն որ Նոյնն Աշխարհ թերթները ձրի պիտի կարդան:

— Հայտնի է յարգի հասարակութիւն, որ Իւստիւտարու սուրբ Խաչի դպրատունը այրելէն առաջ գեղեցիկ կարգադրութիւն մը կար, այսինքն ամեն ուրբաթ օր յարգի հոգաբարձուաց ներկայութեամբը աշակերտաց ուսմունքն ու վարքը կը քննուէր: Այս տնօրէնութեան որչափ արդիւնաւոր ըլլալը առանց խօսելու կ'իմացուի: Սովորութիւնն ու թէ աշակերտները իրենց ուսմանց և վարուց շարժական հաշիւը տարու պարտաւորուելով՝ բնականաբար երկոցուն կողմանց ալ անդադար փոյթ և եռանդ մը կ'ըլլայ, որ ժամանակին պարագայ չանցունելուն համարձեց ապացոյցներ տան իրենց հոգաբարձուներուն, և այս կերպիւ անոնց ալ խնամոց անձանքի շարունակութիւնը ապահովուին: Այս բարի տնօրէնութիւնը թէ յիշեալ հրեկիւղութեան և թէ ուրիշ պատճառով մը քանի մը ժամանակէ հետեւ դադրած էր: Բայց մեծ ուրախութեամբ կը ըսենք որ յիշեալ դպրատան եօթանասունի չափ դրամական նպաստաւոր ընկերներէն 14 անձնք նոր հոգաբարձու և Տէր Մարտիրոս շնորհազարդ քահանայ պաշտպան ընտրուել են, որոնք ազգասիրաբար խնամք տանելով ուսումնական յառաջադիմութեանը՝ շարժական քննութեան կարգադրութիւնը վերահաստատեցին, և անցեալ ուրբաթ օր գործադրութիւն սկսաւ: Նոյն օրը քննութեան հանդէսին մէջ յառաջագեմ աշակերտներէն մէկը յատկ առգանութեամբ գեղեցիկ ճառ մը կարդաց, որն որ յորինողն երկուստարդ հասակին

նայելով՝ բաւական հաճոյ թուեցաւ հանդիսականաց, և յարգի հասարակութեան ալ ընդունելի ըլլալուն համարուած ըլլալովն ալ կը փութամք նոյն ճառին օրինակը Նոյնն Աշխարհ միջոցաւ հրատարակելու ի միջոցաւ ընդհանուր ազգիս, և ի գովեստ յարգի հոգաբարձուաց, ուսուցչաց և աշակերտաց նոյն դպրատան:

Այլեւ բարեմիտ ընթերցողաց յայտնի է որ յիշեալ ուսումնարանի մէջ հայկաբանութեան, թուաբանութեան, տաճկերէն լեզուի, և երաժշտութեան դասատուութիւն կ'ըլլայ, և բերկրութեամբ սրտի կը տեսնենք որ դաղղիւրներն ուսումն ալ (ըստ ներման արդեանց) հաստատելու եռանդ մը կայ յարգի հոգաբարձուաց ազգասէր սրտին մէջ, որոնց առանց մեր արժանաւորութեան կը համարձակիմք առաջարկելու, որ քրիստոնէական վարդապետութեան և Հայոց պատմութեան ալ յատուկ խնամք տանին, որովհետեւ ըստ մեր կարծեաց առանց պէտք են ըլլալ ազգային վարժարանաց մէջ ուսմանց գլխաւոր առարկաները:

Նոյն պարտականութենէ մըն ալ ազատելու համար՝ չեմք կրնար այս անգամ առանց յիշատակի թողուլ զՊատուելի Գրիգոր Միլլայեան զմիւսնայի բազմիմաստ և քաջ հայկաբան վարժապետ, որ աշխարհածանօթ լուսահոգի Տէր Յովհանն վանանդեցի աւագ քահանային ազգասէր Նշան Ամիրայի, իւր անխնայ աշխատութեամբը Իւստիւտարու դպրատան աշակերտաց հայկաբանութեան մէջ ըրած արարելիքաց յառաջադիմութեանը գլխաւոր ձեռնադրու եղած է:

Նոյն առաջեալ ի հանդիս շաբաթական ընկերութեան աշխարհաց դպրատան Իւստիւտարու:

Նշմարիտ է արդեօք մեր այս օրուան զգացած ուրախութիւնը՝ Աշխարհակցիք իմ սիրելիք, և թէ այնպէս մէկ առաջ ելելով մըն է. սաղոգ է արդեօք մեր կրիցայայլութիւնը, և թէ մէկ ցնորական աղբջութիւն մըն է, ինչ կըսեմ Եղեալք, շրջաբան եմ արդեօք. ապաքէն զիս ինքիս խորելու ելեր եմ այս անդրանկաւոր փափաքել աստեան «Ոչ ամենեւին»: Ահա գաւազ՝ զոր կորուսեալ կարծեալք, գաւազ, որում փափաքել փափաքեալք ուրեմն մեր առաջին տիրութիւնը, հիմնական բերկրութեանցս հետ բաղդատելու ելելք միաբան:

ԲՆՆԵՍԻՐԱԿԱՆ

Ինչպէս կ'ընենք:

Հարգանքով և վերջ:

Իւր կողմը սկսաւ արագութեամբ առաջ երթալ: Այլին կառավարին ուղիմութեանը վրայ չի փառհանալով, աշխատեցաւ կայնեցնել տարւ զան, և նոր մեկնութիւններ ինդրելու անորմէ: Բայց գիւղացին բան մը մտիկ ընել չուզելուն ամարութեամբ մը ըսաւ:

— Իրտակցութիւն ընելու ատենը չէ, ջուրը միշտ կը բարձրանայ, և թէ ժամանակին չորս ծամրուն գլուխը չեղաւք, ոտքերնուս ալարը խմեմք պիտի: Ի՜հ. Սիւքիւն (ձիւնն առնեն է) և թէ մեռնիլ չես ուղիւ, անդամ մըն ալ ջանաւ սա տեղէն շուտով ազատուելու:

— Իստուած իմ, ըսաւ Ալֆրէտ, որ մօրը հետ առաջին նստարանին վրայ նստել էր, կարծեմ դէպ ի հեղեղը կ'երթամք:

— Սիւքիւն մը վեր ելելէն առաջ վար իջնալ, պատասխանեց Ժեքոմ:

— Բայց ահա ջուրին մէջ մտանք:

— Կեցի՛ր, պոռաց Մատամ Լուսեօն վեր:

Չին աստիճանի երկիւղ մէջ, կ'արդիւնէք. զի յառաջ երթալէն, պիտի կորսնցնեն զմեզ:

— Բայց ես կըսեմ որ կազատեմ զձեզ, և իրենց կամակոր Գիւղացին. չես տեսնիր որ ես դառնալու անհնարին է:

— Այո՛, ճշմարիտ է, ըսաւ Ալֆրէտ, որ չորս կողմը նայելով անտեր էր թէ ամեն բան ջրով ծածկուած էր:

— Ինչպէս ջուրը բոլորեցիս առերէ, պոռաց Մատամ Լուսեօն, թընաւաւական ուր բերի մեզի, ձգէ՛ կառքէն վար իջնալք:

— Ս'ար իջնալ, ինչ ընելու, պատասխանեց Ժեքոմ, Տիկին կ'արծես թէ ոտքով աւելի դիւրին կ'ազատուի:

— Ալֆրէտ, ըսաւ երկիւղաւք Այլին, այս վտանգիդ պատճառը ես եմ. Աստուած իմ ազատէ՛ ազատէ՛ որդիս:

Իրիտասարդ մանչը ազգած բաղդակներուն մէջը սեղմեց մայրը աշխատելով, որ սիրտը հանդարտեցնէ, բայց այնպիսի խռովեալ ձայնով մը, որ Մատամ Լուսեօնի կասկածները և երկիւղը աւելցաւ:

Այս միջոցիս մէջ Ժեքոմ ծամրան քննելու համար քիչ մը հեռացեր էր: Ս'աղբելու ես դարձաւ, ու ձիւնն ամեն բռնելով ըսաւ՝ արեւը զան օր քալէ: Տ'երեւուն ձայնը մօրը

և որդւոյն գորովալից զրկանաւորութիւնը դադրեցնել տուաւ: Ասմը անտեսելով որ իրենց ուղեցոյցը ջրին տակը մտցած ծամրուն մէջ կը յառաջանար, պոռացին անոր որ ըզգուշանայ. բայց ան իւր աչքը ծամրուն երկու կողմը եղած ծաւերուն վրայ հաստատած շարունակաբար ձին յառաջ կը քաշէր, մինչև որ ան ալ կայնեցաւ, և քայլ մըն ալ յառաջ երթալ չուզէր:

Իրիտասարդ Գիւղացին կերպ կերպ քաշալերութիւններ, հարուածներ բանեցնելէն հոգը տեսաւ որ մատակը հեւալով առջեւի տուրքներուն զիմացեր ու անշարժ կեցեր էր. ուստի Մատամ Լուսեօնին դառնալով շուտով մը ըսաւ:

— Չիտն համար կառքին բեռը շատ է, պէտք է որ Պ. Ալֆրէտը իջնայ:

— Տ'ընի մէջ, անհնարին բան է, պոռաց Այլին, աւելի կ'ուզեմ ես իջնալ քան թէ այն:

— Ոչ, չեմ ձգեր որ դու իջնաս մայր իմ, ըսաւ Ալֆրէտ. Ժեքոմ իրաւունք ունի, ձին կրնայ դիւրաւ ելլել այս վտանգաւոր տեղերէն, և թէ կողմը թեթեւաւ ըլլայ:

Եւ Մատամ Լուսեօնի ձեռքէն ազատուելով (որ կուզէր չի ձգել զան) Ալֆրէտ ջրին

մէջ իջաւ, որն որ մինչև գօտին կ'ըլլէր:

— Ինչո՞ւ ուրիշ պիտի, պոռաց երկիւղաւք մայրը:

— Մի՛ վախճար, ըսաւ Գիւղացին որ կըսէր էր ձին քալել տալու, հոս ջրին ամենէն խորունկ անցնէ մը. նայէ՛ սա երկու կողմի ծաւերը. անոնք մեզի չափի տեղ կը ծառայեն: Չիտն անմը մի ձգեր Պ. Ալֆրէտ, երբ ձիւն մը բերանը բռնած ես՝ կրնաս առաջ արիւնք:

— Ինչ մը ալ կողմէն գնա՛, վազուկ ջուր մը կը անտեսեմ այդ կողմը, որն որ փոս մը ըլլալուն նշան է:

— Իսկ, և գեղեցիկ Սիւքիւն (ձիւնն անուն է) երկու կողմը գարկ վտանգի պիտի. . . քալէ. . . քալէ. . . քալէ: Ինչ քիչ վեր կ'ըլլեմք. նայէ՛ ջուրը ինչպէս կը ցածնայ, հիմա միայն մինչև ծնկաւորներս կը հասնի:

Ստուգիւ ցամաքը յայտնապէս կը բարձրանար, այս բարձրանալը թէ ձիւնը ըրած ջանքերէն և թէ ջրին խորութեան քիչնալէն կ'իմացուէր: Կառքը քառորդ մը յառաջաւորաւ ետք, բերանը մը վրայ հասաւ, որուն գագաթը ջուրին երեսին վերէն:

— Հիմա ձիւնն անմը ձգէ, պարսն Ալֆրէտ, ըսաւ Ժեքոմ:

Վանդալ, Երկրեցիք, Վանդալներ և ամուսնացող հողերի տարածք	Թվեր, ժողովուրդի մասնաճյուղերի վերաբերյալ և զորքեր									
	Մարտի վերաբերյալ	Ապրիլի վերաբերյալ	Մայիսի վերաբերյալ	Յունիսի վերաբերյալ	Հուլիսի վերաբերյալ	Օգոստոսի վերաբերյալ	Սեպտեմբերի վերաբերյալ	Հոկտեմբերի վերաբերյալ	Նոյեմբերի վերաբերյալ	Դեկտեմբերի վերաբերյալ
Հորդու վեճակի, նահանգի զինվորական և քաղաքային	3	1	4	3	35	53	44	22,310	11	20 394
Ի վեճակին նոր հասկանալի և Գլխավորի				3	20	81	13	21,428		
Ի վեճակին Սարգսյանություն										
Ի վեճակին Վրաստանի և Ի մերթվու	7	2	6	14	299	299	300	124,137	8	30 496
Ի վեճակին Համախոս	2		1		36	27	34	13,624		
Ի վեճակին Երևանայ	12		26		394	412	258	136,808	2	4 150
Ի վեճակին Վարդապետություն	10	1	5		168	174	98	62,481	1	3 40
	34	4	42	20	952	1045	747	380,788	22	57 1080

ՃԱՆՕՐՈՒԹՅՈՒՆ. Վստ ոչ հայտնի, կարծեմ, անհայտ անձինք. սակայն թվում ուսումնարանաց և աշակերտաց մի երեւոյցի տարրերնակ, ըստ որում մասնաւոր դրոյց ոչ հայտնի. բաց յայտնակ յամենայն քաղաք գտն տարրերի ուսումնարանք ուր մեծ մասն Հայոց աշակերտաց մարդկն: Վստ ամենայնիւ սակաւք են համեմատութեամբ թուոյ բնակչաց, որք պէտք ունին թէ ուսումնարանաց և թէ ուսուցչաց:

ՕՒՆԵՆՕՒՆԻՈՒՐՆԵՐ

Վրաստանի գործոց նախարար մեծապատիւ Ռիֆաթ փաշայն երեքշաբթի օր Գաղղիոյ դեսպանին այցելութեան գնաց: — Յիշեալ փաշայն չորեքշաբթի օր Բանդալի ծովափերէն այցելութեան արժանացող իւր տունը: — Ռիֆաթ փաշայն որ, Եանեսայի ընդհանուր կառավարիչ անուանած էր, Թահիր Պահրի անուն շոգենաւով մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ իւր պաշտօնատեղին երթալու: — Վեհաճ Եփենտին և Թեփիք պէշը, որոնք Փարիզի Օսմանեան դեսպանատան պաշտօնեաներէն էին, վերջին Գաղղիական շոգենաւով Սոստանդուպօլիս հասան: — Բարձրագոյն դրան նախորդ դեսպան Յի Պարսկաստան Սամի Եփենտինի Իւսկիւտարի տունը անդիւնները գողեր մտնելին և աղամանդներով զարդարուած դաշտը, յասմիկի (Եասմիկի) ծառէ ծխափայտներ, արծաթեղէն նարկիէներ, ոսկեթելով բանուած քսակ մը՝ որուն մէջ Սամի Եփենտինին կնիքները կային, պատրաստ դրամ և ուրիշ թանկագին բաներ գողցել էին:

Հասարակ հեռացաւ: Վստ ամենայնիւ Ալֆրէտին շերտ կաւեշար, միայն շրտած էր, բարձր ձայնով և կէս մը ջնորած կը խօսէր: Երկրեցիք մայրը ստեպ ստեպ անկողինէն դուռը կ'երթար Գիւղացիոյ գաղաւթը դիտելու, բայց շատ ժամեր անցան առանց անոր դարձնալու: Իսկ զայն խեղճ գիշեր թռած՝ չէր գիտեր ինչ ընէ, վերջապէս հիւանդին սագնապը քիչեւ միտաւ, անոր հեծութեան ձայները քիչ քիչ դադարեցան, սչբը գողցուեցաւ ու հանդարտութեամբ քնացաւ: Երկար ժամանակէ ՚ի վեր անոր մայրը որ քիչ մը յոյս ստացեր էր, քնին վրայ պահպանութեան կնիքէր, երբ ձիւրու ոտից ձայներ լսուեցան, ասան դուռը վազեց երկու անուն իւր ու Պ. Արնո բժիշկը դէմը ելաւ: Վստ ազնիւ բարեկամը գետնի առատաւ նայլ լսելով, ասանց համար վախցեր ու զանոնք փնտռելու ելեր էր. բարեբաղդաբար Ժէրոմին բժիշկ փնտռելու գացած վիզը գանուելուն խորին հեռո եկեր էր: Մատամ Լուսեօն հիւանդին քով տալու զան, որն որ արթնցեր էր սուանց մէկ սկարութեան քաց յոգնութենէ: Վստ կը զանկայ քննելն ետքը՝ լսու ու միայն

Ստոկիանութեան այս գողութիւնը խնամաւոր պէտք խաղաղութիւնները ներկայ, խեղ մը կասկածելի մարդիկ ձեռք անցուց, և կը յուսացուի թէ բուն գողերը շուտով կը գտնուին: — Վրաստան Սուրբ Ուստին և միանգամայն Նիկոմիդեայ վիճակին բարեկրօն Առաջնորդ Գերապատիւ Տ. Ստեփաննոս Սրբազան Արքեպիսկոպոսը՝ երկուշաբթի օր իւր ութնամեայ հասակին սուրբ ծերութիւնը կնքել է ցանկալի մահով: յիշեալ Սրբազանը երկու անգամ Սոստանդուպօլիս Պատրիարքութիւն ընելով՝ շատ երախտիք ունէր ազգիս վրան. և իւր այնքան ժամանակ Պատրիարքութե միջոցը շատ երջանիկ կը համարուէր ազգս՝ պայծառ եկեղեցեաց և դպրոցաց նորոգութիւն և ուսումնական ընկերութեանց հաստատութեամբ: — Երկուշաբթի օր Գաղղիոյ դեսպան Մօսիէօ տը լա Բուրը հռոմէականաց հոգեւոր Պատրիարք Գեր. Հաստենան Եպիսկոպոսին այցելութեան գնաց, անոր նորահաստատ հոգեւորական ուսումնա-

անդամաց թուութիւն ունի, և քանի մը ժամ հանգստանալէն ետքը կ'անցնէ Երկրեցիկ երեւոյց ամի չէր մնացեր, և փառաւորապէս պարզ էր և օգը հանդարտ. զու ՚ի վայրին ձամբան ալ բարեկամ թաց ըլլալուն: Ալֆրէտին կապը մանկու արգիլող բան մը չէկար: Սուսի Մատամ Լուսեօն տղան արեւի մը փաթթելով և Գիւղացի կնիքին շնորհաւ կալ ըլլալով ու երախտալիտութեան ցոյցեր ձգելէն ետքը՝ կէս օրուան ատեն կապը մը ասն ու ձամբայ ելան սուս դուռնալու: Ժէրոմ առջի օրուան պէս կապը կը վարէր ու Պ. Արնո ձիւր ետեւէն կերթար Վստանց պատահարի սուս հասան: Իսկ զայն մայրը առջի օրուան ՚ի վեր քաշած ներութիւններէն ապշեալ, օգնեց Ալֆրէտին որ կապէն իջնայ, ու մինչև սրաջը տանելով՝ ստիպեց, որ արտուի մը վրայ երկնայ: Պէտք եղաւ որ բժիշկը նորէն երակը քննէ, ու վախը փառաց, Մատամ Լուսեօն պատաւ աղալու նոյն ապարիք Ալֆրէտին անկողինը մեծ ըզդուութեամբ պարտաւորու ու սիրած պատուական կերակուրներէն եփելու: Երբ Ժէրոմ ներս մտաւ, թեյին տակը չոր հացի կը տորով քիչ մը պանիր ունէր որն որ ձամբու համար առած էր: Երկու եկեր էր որ Տի-

րանը (սեմինարիոն) և շատ սէր ցուցու մեծ պատուով ընդունուեցաւ: — Հինգշաբթի օր միթարեանց կողմէն Արդարութեան ատենին աղերսագիր մատուցին իրենց դատը օր յառաջ տեսնուելուն շնորհք մը ըլլալու համար. կը լսեմք, որ Արդարութեան ատենին կարգադրութիւնը մեծապատիւ Բեամիլ փաշային յանձնուել է այս դատին ունկնդրութիւնը երկուց կողմանց և տընորէնութիւնը: — Կիրակի լուսնայու շաբաթ գիշեր Բրդբուլէսի մօտ խարսխած հրանտալի նաւու մը վրայ երեք նաւակներով աւազակներ յարձակել են, և նաւատինները քնացած տեղերին փակելով, գիշերապահը կապելով՝ և նաւապետը վերադարձով՝ ձեռքերին անցածը կորստել են: Վստ ծովային աւազակութիւնը մայրաքաղաքիս նաւահանգստին մէջ բարեբաղդաբար յաճախ չը պատահելով, զարմացման արժանի է: Ենչու չէր զեւնագործները Արդարութեան կողմէրը ասպատակութիւն ընդունելն պիտի ըլլան: Ստոկիանութեան գործակալները անդադար կ'աշխատին յիշեալ շաբաթորդները ձեռք ձգելու, որոց երկուքը արդէն բռնուեցան և յունազգիք են: — Մեր յարգոյ թղթակցը Չմուտիայէն կը գրէ ամսոյս 3ին: «Վեցեօթ ամիս առաջ Գաղղիոյ կառավարութեան հրամանաւ հնազանդութեան պաշտօնով մը Սիլիկիոյ կողմերը ձանապարհորդութիւն ընելու գացող Մօսիէօ վերթօր Լանկիւա հայաւեր Գաղղիային անցեալ շաբաթ քաղաքս հասաւ իւր պատուական պաշտօնը կատարելով: «Վաղիկայ կիրակի օր պիտի մեկնի Գաղղիա վերադառնալու: «Յիշեալ ազնուականը կարեւոր տեղեկութիւններ առած է Սիլիկիոյ վիճակէ հայոց վրայօք, ու շատ մը հին դրամներ ժողուել է թէ արծաթի և թէ պղնձի: Երկուշաբթու փոքր ինչ աւելի տեղեկութիւն կը զրկեմ ձեզ:» — Ենչեալ շաբթու մէջ չափազանց առատութեամբ իւր-իւր ձեռքէ լաւ նաւահանգստիս և ներքուցի ծովէն: այնպէս որ հօսանք մինչև հինգ փարա և երկու հատը մէկ փարա ծախուեցաւ: — Մեր անկողնիսպահութիւնը կը տակաւ զմեզ հետեւեալ թուղթը հրատարակելու, ըստ խնդրոյ հեղինակին:

Կնիքն երթալու հրաման խնդրէ: Մատամ Լուսեօն շնորհալի եղաւ և ձեռքը քանի մը դահեկան դրաւ, զորն որ շատ մը շնորհալիութեան խօսքերով ընդունեց: Վստին մը վայրկեանէն ետքը Ժէրոմ սաստիկ խնդալով տանը աղբիւնոյ վերջին ողջոյնը տըլաւ, կապը հեծաւ և արագութեամբ վազեց զան և ասան բարձր դողացնելով հեռացաւ: — Վաղաքիս երեսասարդ, ըսաւ Մատամ Լուսեօն գորովալի ձայնով, առանց անոր ուղեկցութեան, արթութիւնը երեկ կորուսեցին պիտի: Վստանմեծ յոգնութիւններ քաշեց, ու ահա այսօր առողջ ու զուարթ է որպէս թէ ամենին բան մը քաշած չըլլայ: Պ. Արնոն նայաւաքովը Ալֆրէտի երթալու ներկայացնող պատկերը փնտռեց: — Մի իրաւունք ունէիք, սիրելի բժիշկ, ըսաւ Արնոն որ անոր միայն հասկցեր էր, մայրերը շատ անգամ կը մոռնան թէ պէտք է զուակնին Սիլիկիոյ մէջ իսկէ: Կրկնեմ թէ անոնց բարեբաղդութիւն կնքն մայրեկանան սուրը հիշուութեան սորվեցընելով, և երբ անի կ'երկն, կաթիլ մը ջուրը հիւսնող կնքն զանոնք, քիչ մը ահա պատուը մը արթնալին: կը կրկնեն, յարգի չի ու

Մ անխորժ շահաւեր. նայէ ազգին խեղճութեանը և զթմ վրան: Մեծ փութով ՚ի գործ դրած Ժամապահ հնաքներու դատ պատուը եկաւ հասաւ: Բայց աս վերջին և ստիպել ժամանակը՝ յիշէ մինչև աս օրս ազգին քաշած թշուառութիւնները և զթմ վրան: Սրաւախութեամբ քիչ մը ձեռքէ թող տալով՝ անիջ սուր խեղճ ժողովրդեան իր պատկեր պատկերուն. անոնց ձայնը մինչև երկնք կ'որոտայ: Մի ստիպել բաւ: Մեր տեղէն պիտի դատուին կամ ինչ պատճառաւ, ձեռքս առաջ չեմ զբոսը: Վրդին օգտին թէ վնասուն համար է, ազգասիրութեան թէ ազգասիրութեան, կրօնքի թէ շահասիրութեան: Բայց իրենց հինգ պահանջներէն թացայայտ կը տեսնուի թէ մի միայն ազգասիրութեան համար է. ոչ իւր թոնքի դէմ խօսք մը կայ և ոչ ալ քահանայից: Ինչ պատճառն պիտի սամք զատուելուս պատճառը հարցնողներուն «Երբ գաւորացի գերութիւն ուղղակի անխեղճութիւն գերութիւն չուղղակի գիտունները զատուելուս ցան, լսեմք. կամ հոգեւոր մարմնաւորին խառնեց մեր ազգասիր. . . . ր, և ազգին օգուտը չի նայելով մի միայն իւր շահը նայեցաւ. ազգասիրութիւնը հաւաքին խառնելով խեղճ և պարզալիտ ժողովրդեան աչքը վախցուց, մէկ ձեռքը Արքայութեան լանկերը միտը դժոխքին, և ահ ու դողով ազգը երկու կտոր ըլլաւ, մեկը կուէր եղբայր ըսած ատենին՝ թշնամութեան բանաւ կը բացաւ:» Բայց ոչ Գերապայծառ, զատուելու եղբայրներին ալ նոյն եկեղեցին պիտի ձանշան, անոնք ալ քու հաւաքդ. քու կրօնքդ պիտի պաշտեն, մի միայն աս տարբերութիւնը պիտի ըլլայ, որ անոնց մէջ խաղաղութիւն, ձեռք մէջը խաղաղութիւն, անոնց մէջ ազգասիրութիւն, ձեռք մէջը անմիաբանութիւն, անոնց ժողովրդը գիտուն, ձեռք մէջը անգիտ, անոնց խառնութեան բարեւոյ և չարի, քու գիտութեան բարեւոյ պատուներդ ազգին կնքուր, բայց ոչ թէ շարութեան. դու ես պատճառ որ հայրը զաւակներուն հետ, կնիք իւր երկուն հետ, ընկեր իւր ընկերին հետ թշնամի ըլլիր, վերջապէս դուն ես պատճառ, որ իմ բարեբաւր Ստեղծող մոռնալով յախմալոց ամեն կերպ մարութեան ձամբան քաշելու սկսել եմ, բայց գիտեմ երկր, որ օր մը Աստուծոյ դատաստանը, ամեն ազգ քաջ արեւ ինչ Աստուծոյ պիտի տաս «Մի իրաւունք» անունով Եւսժղբին համար, որ ազգը տակն ու վրայ ըրաւ, պատասխան պիտի տաս խաղաղութիւն բարոյութեան ատեն խաղաղութեան համը ըլլալու համար, վերջապէս պատասխան պիտի տաս ազգին խեղճ և անանկ աղբաւորութեան, որոնք ժամանակէ ՚ի վեր, խեղճութեան մէջ իրենց հացը չեն կրնար գտնուել: Իսկ դու ու Բարձրապատիւ, եկեղեցի քու ժողովրդը թեւեղ տակը ժողովրդ անոնց հեղութեան օրինակ տուր:

Ազգասիր ան մը քննադէն կ'արդիւնէ: Վստն ստորունէ ՚ի վեր այս պատկերը կը նայէ՝ առանց անոր աներկութեամբ հասկնալու: — Վստ ըսաւ Պ. Արնո քաղցրութեամբ, մեր արուեստական կրթութեան մէջ հոգ չեն ընել որ աղաքը կնքաց դժուարութեան մէջ մեծցունեն: Ժէրոմ աղխութեամբ կոչու է բայց ինքը ունի, մեղք որ քիչ մը ինամբ չէ տարուել անոր ուղեկցութեան տալ զանոնք շաքունքու. բայց եթէ վարձապետ չէ ունեցեր, զեթ այն բաները որոնց մէջ մեծցեր է, արդիւնեցողներ են իրեն ամեն բան խոհմութեամբ գիտելու և գործելու: Վստ այս գործնական կրթութիւնէն որ մեր տըլապը չուեն, որով այսչափ շատ կրթեալ մարդ կայ բայց քիչ արխասիրտ: Հիմալուան մարդիկը Ալֆրէտի իրաւունքը բոլորովին մոռցել են: — Իրաւս այն կրթութիւնը սուրը չըլլաւ: — Երեւոյք ըսաւ բժիշկը, ամեն մարդ Բիրոն մարդացուլու ունի կրթութեան ու աւր ըլլալու, այն է փոքրամտութիւնը: Իմարդմանաց: Հ. Պ. Գ. Պ. Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐԱՊԵՍՆՑ ՄԻՈՍՏԱՅՍ ՓԱՇԱ ԽԱՆԸ ԶԱՐԲԱՔԸՆԱՐ ԵՕՐԻՈՒՇԻ